

Alaealiste vägivallakuritegevus

Jako Salla

Tallinn 2010

Kriminaalpoliitika osakond

Justiitsministeerium

Väljaandja:
Justiitsministeerium
Tõnismägi 5a
15191 Tallinn
Telefon: 6 208 100
Faks: 6 208 109
e-post: info@just.ee

Kõik käesolevas materjalis esitatu on kaitstud autoriõigusega, mis kuulub justiitsministeeriumile. Väljaande tsiteerimine või refereerimine on lubatud üksnes juhul, kui viidatakse materjali autoritele. Ilma justiitsministeeriumi kirjaliku nõusolekuta ei ole väljaannet või selle osi lubatud mingil viisil publitseerida.

Lühikokkuvõte	4
Sissejuhatus.....	5
1. Vägivallakuritegude iseloomustus	8
1.1. Koht	8
1.1.1. Avalikes kohtades toime pandud vägivallajuhtumid	9
1.1.2. Vägivald eluruumides	9
1.1.3. Vägivald laste- ja noorteasutustes.....	10
1.1.4. Koolivägivald	10
1.2. Toimepanijad	11
2. Vägivald koolis – küsitluse tulemused	13
2.1. Õpilastevaheline vägivald.....	13
2.1.1. Muutused õpilastevahelise vägivalla levikus	14
2.1.2. Vanus ja sugu	15
2.1.3. Vägivallajuhtumite sagedus	15
2.2. Vägivald kooli töötajate vastu	16
2.3. Reaktsioon koolivägivallale	16
2.3.1. Kokkupuuted politseiga	17
Kokkuvõte	18
Lisa 1. Vägivallajuhtumite maakondlik jaotus.....	19
Lisa 2. Vägivallajuhtumid teo kvalifikatsiooni ja toimepanemise koha alusel.....	19
Lisa 3. Vägivallajuhtumid ohvri ja toimepanija suhtele ning toimepanija soo ja emakeele alusel.....	19
Lisa 4. Koolivägivalla küsimustik ja põhivastused	20

Lühikokkuvõte

1. Käesolev analüüs kajastab 2008. aastal registreeritud vägivallakuritegusid (enamasti kehalised väärkohtlemised ja avaliku korra rasked rikkumised), mille toimepanijad olid alaealised. Teiseks on välja toodud tulemused koolijuhtide ja nõustajate seas läbi viidud koolivägivalla küsitluse kohta.
2. 2008. aastal pandi 584 alaealise poolt või osalusel toime 579 vägivallakuritegu. 85% alaealistest pani toime ühe analüüsis hõlmatud vägivallakuriteo, leidus aga ka noori, kes panid aastaga toime kuus või üheksa kuritegu. Registreeritud vägivallakuritegudest panid alaealised toime alla kümnendiku – 8%.
3. Levinuim alaealiste vägivallakuritegu on – nagu täisealistegi puhul – kehaline väärkohtlemine. Kuigi enamik vägivallakuritegusid pannakse toime avalikes kohtades – tänavad, pargid, koolid –, jääb vägivallaga toime pandud avaliku korra raskete rikkumiste arv kehalise väärkohtlemise arvule märkimisväärselt alla. Koolitunnis teiste juuresolekul toime pandud peksmisi registreeriti teatud juhtudel kehalise väärkohtlemisena, mitte avaliku korra raske rikkumisena.
4. Noorte vägivald on harva suunatud võõraste inimeste vastu, näiteks koolis toime pandavad teod on enamasti suunatud klassikaaslaste vastu, ehkki esineb ka rünnakuid koolipersonali vastu.
5. Alaealiste vägivallajuhtumite registreerimine on üle Eesti väga ebaühtlane, mis võib viidata menetluspraktika ebaühtlusele. Küsitlusest ilmses, et politseile teatatakse vaid osast koolivägivalla juhtumitest, samas puuduvad ühtsed kriteeriumid selle kohta, millisel juhul peaks kaasama politsei, millisel juhul pole see vajalik. See omakorda võib tähendada, et samalaadne kaklus võib ühes Eesti otsas 14-aastasele lapsele lõppeda vestlusega klassijuhataja juures, teisel aga mitme kuu pikkuse kriminaalmenetlusega.
6. Küsitlusest ilmses, et koolidirektorid ning sotsiaaltöötajad ja koolipsühholoogid tajuvad vägivalla kui probleemi ulatust suuresti erinevalt: direktorid näevad probleemi väiksemana kui teised. Koolide esindajad on rahul politsei panusega koolivägivallajuhtumite lahendamisel, pigem soovitakse politsei kaasatuse suurendamist kui vähendamist.

Ettepanekud, soovitused

7. Justiitsministeeriumil tuleks koos Haridus- ja Teadusministeeriumiga analüüsida seda, kuidas tagada ühelt poolt alaealiste võrdväärne kohtlemine üle Eesti, ning teiselt poolt, kas ja kuidas kujundada välja tegevusjuhised koolidele vägivallajuhtumitega tegelemiseks ning tagada ohvri rehabiliteerimine ja teo toimepanija mõjutamine parimal viisil. Lisada vastav tegevus Justiitsministeeriumi 2011. aasta tööplaani.
8. Ebaühtlasest kuritegude kvalifitseerimispraktikast tulenevalt (vt p 5) tuleks politseil ja prokuratuuril juhtumite kvalifitseerimisele enam tähelepanu pöörata ning tagada üle Eesti ühtsed põhimõtted. Teha vastav ettepanek Riigiprokuratuurile.

Sissejuhatus

Käesolevas analüüsi eesmärk on anda kriminaalstatistika põhjal ülevaade alaealiste vägivald-kuritegevusest. Kuigi sellisel lähenemisel on palju puudusi, võimaldab see aru saada, millised vägivaldteod jõuavad politseisse ja millised noored satuvad seetõttu kriminaaljustiitsüsteemi.

Enamasti alustati kriminaalmenetlus vägivaldajuhtumi uurimiseks kas karistusseadustiku (KarS) kehalise väärkohtlemise või vägivaldaga toime pandud avaliku korra raske rikkumise koosseisu tunnusel.

Nagu täisealiste vägivald on ka noorte vägivaldsus suurel määral varjatud. Võib oletada, et valdav enamik kergemate tagajärgedega löömistest-peksmistest ei jõua kunagi uurijate, prokuröride ja kohtunikeeni. Veelgi enam, paljusid selliseid juhtumeid osalised ise ilmselt ei tõlgendagi millegi kriminaalsena, millest oleks vaja politseid teavitada.

Kui vägivalda osapooled juhtunust ise teada ei anna, siis on alati ka võimalus, et vägivaldast teavitavad pealtnägijad. Kuid ka ses suhtes on teada, et näiteks koolivägivaldajuhtumite puhul osa koole kutsub politsei kohale, osa koolide juhtkond aga vaikib hea meelega sellised juhtumid maha ning püüab intsidendid kooli hea maine huvides ise lahendada.

Kuna noorte vägivaldsust võib pidada ka eaga kaasaskäivaks nähtuseks, mis lihtsalt mõnel noorel avaldub suuremal ja teisel vähemal määral või üldse mitte, siis pole alust arvata, et vähegi suuremates koolides vägivaldajuhtumeid üldse ei esine. Siiski ei saa ka öelda, et politsei teavitamine on esmane asi, millele vägivaldajuhtumi puhul mõelda. Oluline on leida lahendus, mis arvestab eelkõige vägivaldaohvri huvidega – sellega, et emotsionaalset traumat leevendataks parimal viisil ning et teo tagajärjed piirduksid halvimal juhul katkise kulmuga. Teisalt tuleb aidata vägivaldasejal oma tunnetega toime tulema viisil, mis ei kahjusta teisi inimesi.

Kolmas aspekt noorte vägivalda puhul on intsidentide mõju ümbritsevatele inimestele. Mõnikord peetakse ohvriteks otsese kannatanu kõrval ka neid, kes vägivalda pealt näevad. Teisisõnu: ka kõrvalseisjana kogetud vägivald tekitab nii noores kui täisealises ebakindlust ja hirmu. Samas õpime enda ümber vägivalda nähes seda tahes-tahtmata aktsepteerima: sotsiaalsetes rühmades, kus vägivalda on vähe, on selle suhtes ka vähem tolerantsi, ja vastupidi.

Analüüs koosneb kahes osast. Esimeses osas antakse ülevaade koolivägivaldajuhtumitest ja nendega seotud alaealistest, teises osas on kirjeldatud koolijuhtide ning sotsiaalpedagoogide ja koolipsühholoogide seas läbi viidud küsitluse tulemusi.

Metoodika

Kriminaalstatistika andmestik

Analüüsi jaoks saadi andmed E-toimiku süsteemist ehk andmekogust, kuhu edastavad kriminaalmenetluse andmeid nii politsei, prokuratuur kui ka kohus. Analüüsiks valiti andmed 2008. aastal registreeritud vägivaldakuritegude kohta, millega oli seotud vähemalt üks kahtlustatav, kes oli tegu toime pannes alaealine. Kui kuriteod olid toime pandud grupis, võis nende toimepanemisel osaleda ka täisealisi (nemad käesolevas ülevaates ei avaldu), samuti oli täisealisi kuriteoohvrite hulgas.

Andmestik moodustati järgneva kvalifikatsiooniga kuritegudest:

KarS § 118 – raske kehavigastuse tekitamine,

KarS § 121 – kehaline väärkohtlemine,

KarS § 122 – piinamine,

KarS § 263 p3 – avaliku korra raske rikkumine (vägivaldaga).

Andmestikust jäi välja väike arv kuritegusid, mis suurest massist sisu poolest mõnevõrra erinesid (nt seksuaalkuriteod, võimuesindajate vastased ründed). Nii neid kui ka mõnesid teisi kuriteoliike (nt röövimised, tapmised ja mõrvad) saab edaspidi eraldi analüüsida, mistap

käesolevas uuringus neid ei vaadatud. Andmestiku moodustanud kuriteoliikide osas oli aga tegu kõikse valimiga.

Korrastamise järel jäi andmestikku 579 kuritegu, neist 400 olid kehalised väärkohtlemised ning 171 vägivalda kasutades toime pandud avaliku korra rasked rikkumised. Piinamisjuhtumeid oli 5, raske kehavigastuse tekitamise juhtumeid 3. Sündmuse kvalifikatsiooni ja registreerimiskuu-päeva kõrval koguti andmestikku ka sündmuse toimepanemise aeg ja koht linna ja valla täpsusega, koha kirjeldus (tänav, korter, õppeasutus jne), toimepanija ja ohvri suhe, sündmuse kirjeldus, kasutatud vägivalda vorm, toimepanijate arv ja veel mõned olukorda kirjeldavad tunnused (nt koolivägivalla puhul toimepanemise täpsem koht ja aeg).

Kuna paljudel kuritegudel on mitu toimepanijat, moodustati ka teine andmestik alaealiste kahtlustatavate kohta, kus lisaks eelnimetatud andmetele olid märgitud andmed kahtlustatava soo, emakeele ja kodakondsuse kohta. Selles andmestikus oli 727 kirjet, sh korduvad kirjed alaealiste kohta, kes kuulati aasta jooksul kahtlustatavana üle mitmes vägivallateos.

Tähele panna tuleb sedagi, et kriminaalmenetlusse ning seega ka siinse analüüsi andmestikku ei satu mitte kõik lapsed, kelle vägivallategudest on teada antud. Kriminaalmenetlust ei alustata juhul, kui on teada, et teo on toime pannud laps, kes pole veel 14-aastane. Kui sellisest juhtumist on siiski politseile teada antud, teeb politsei üldjuhul menetluse mittealustamise määruse ning saadab asja arutamiseks alaealiste komisjonile.¹

Samuti on oluline märkida, et enamikku käesoleva ülevaate andmestikus olevatest alaealistest ei saa juriidilises mõttes kurjategijaks pidada. Praeguse menetluspraktika kohaselt saadetakse kohtu ette vaid väike osa alaealisi, ülejäänud satuvad kohtueelse menetluse kaudu kas alaealiste komisjoni või lõpetab prokurör nende suhtes menetluse avaliku menetlushuvi puudumise tõttu ning määrab noorele jõukohase kohustuse (rahaline kohustus või üldkasulik töö). Kui noor kohtu ette ei satu, ei mõisteta teda ka kohtus süüdi ning tema andmed ei lähe karistusregistrisse. Kokkuvõttes, emakordsete rikkumiste puhul püütakse noorte kokkupuuteid kriminaaljustiitsüsteemiga minimeerida, et vältida nende märgistamist, ning suunata noorte edaspidist käitumist pigem kasvatuslike meetmete kui kriminaalsanktsioonidega.

Küsitluse andmestik

Saamaks täiendavat infot selle kohta, kuidas nähakse Eesti koolides vägivalda levikut ning mida selle vastu ette võetakse, saadeti interneti teel kahekümne ühe küsimusega küsimustik juhuslikult valitud koolijuhtidele ja sotsiaalpedagoogidele või psühholoogidele (vt lisa 4). Ankeete saadeti 252, täielikud vastused andis 99 inimest, neist 61 direktorid ja 38 psühholoogid või sotsiaalpedagoogid (oli juhtumeid, kus küsitlusele vastasid nii sama kooli direktor kui ka psühholoog või sotsiaalpedagoog). Direktorite suurem osakaal valimis on tingitud sellest, et paljude koolide koolipsühholoogi või sotsiaalpedagoogi e-posti aadressid ei olnud kättesaadavad, direktori e-posti aadress aga oli olemas enamikul juhtudel.

Küsitlus oli üle-eestiline. Igast maakonnast saadi vähemalt üks vastus, kõige enam Harjumaalt (24) ja Tartumaalt (14).

Tabel 1. Küsitlusele vastanute andmed vastavalt maakonnale, kus asub kool, milles vastaja töötab

		Põlvamaa	8
Harjumaa	24	Pärnumaa	7
Hiiumaa	2	Raplamaa	5
Ida-Virumaa	5	Saaremaa	1
Jõgevamaa	3	Tartumaa	14
Järvamaa	1	Valgamaa	5
Läänemaa	5	Viljandimaa	7
Lääne-Virumaa	6	Võrumaa	6

¹ Andmestikku jäid kuriteod ja nendega seotud isikud vastavalt kuriteo registreerimise aastale ning sellele, kas nende kuritegude osas oli kahtlustatavana ülekuulatud alaealisi – menetluse lõpptulemusel (kas kriminaalasi lõpetati, saadeti kohtusse või kas alaealine mõisteti süüdi või õigeks) valimile mõju ei olnud.

Eesti kooli töötajaid oli vastanute seas 90, venekeelsetest koolidest oli viis ning kakskeelsetest koolidest neli vastanut.

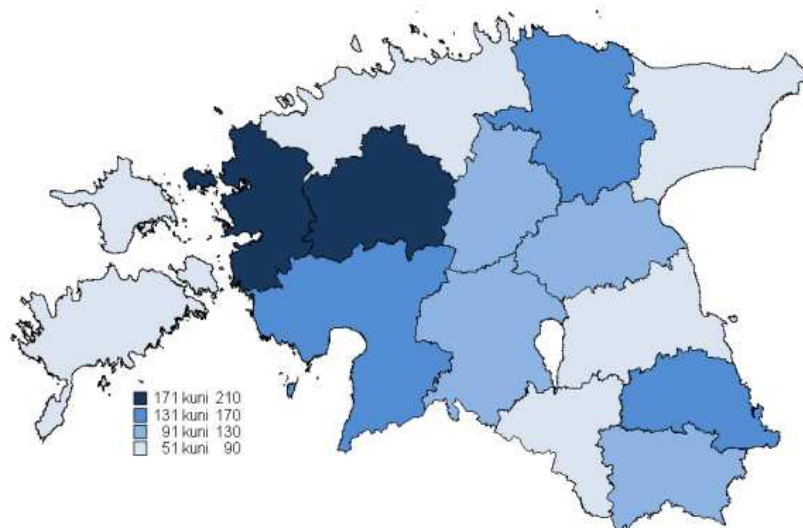
Suuremate linnade (Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu) koolidest oli vastanuid 24, muudest linnadest 33 ning valdadest 42. Gümnaasiume oli 85, põhikooli 14.

Tulemusi ei saa üldistada koolitöötajate üldiseks arvamuseks, vaid need kajastavad küsitletute nägemust.

1. Vägivallakuritegude iseloomustus

1.1. Koht

2008. aasta 579st vägivallakuriteost pandi kõige suurem osa toime Harjumaal (140), järgnesid Pärnu- (63), Tartu- (52) ja Lääne-Virumaa (49). Kui aga vaadata kuritegude ja elanike arvu suhet, muutub järjestus märgatavalt ning alaealiste vägivallakuritegevuse kohta joonistub kirju pilt.

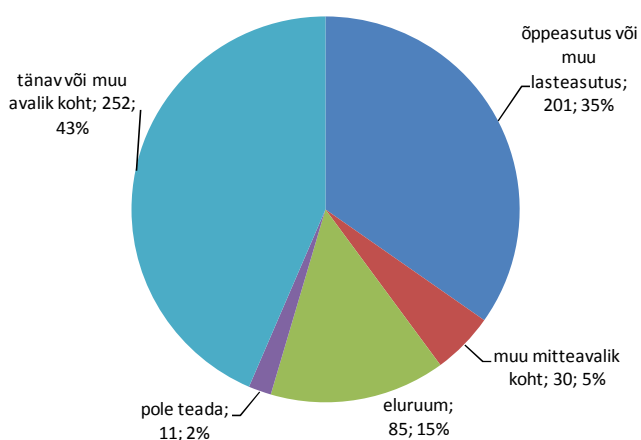

Joonis 1. Alaealiste vägivallajuhtumite suhtarv maakondades (arvutatud 10 000 14–17-aastase elaniku kohta)²

Alaealiste vägivallakuritegude suhtarv on kõrgeim Rapla- ja Läänemaal, ületades mitu korda Hiiu-, Harju- ja Ida-Virumaa näitajaid. Oma osa sellise pildi kujunemisel on kindlasti väiksel juhtumite arvul maakondades: nt Hiiumaal oli vaid neli analüüsi sattunud vägivallategu – kui see arv oleks olnud kümme, olnuks Hiiumaa suhtarvult keskmiste seas.

Suur lahknevus ei viita ilmselt olulistele erinevustele alaealiste vägivaldsuses maakonniti. Pigem on tähtsamaks mõjuriks menetlusasutuste praktika kriminaalasjade menetlemisel ja muud kohalikud tegurid, mis soosivad või pärsivad politsei teavitamist vägivallajuhtumitest. Seetõttu pole ka allpool piirkondade erinevusi analüüsitud.

Kõige rohkem (43%) vägivallajuhtumeid leidis aset tänaval ja muudes avalikes kohtades. Veidi enam kui iga kolmas vägivallajuhtum toimus koolis või muus lasteasutuses. Korteri ja muudes eluruumides pandi toime 15% politseini jõudnud juhtumitest, 5% juhtumitest pandi toime muudes kohtades, kuhu kolmandatel isikutel ligipääs enamasti puudub.

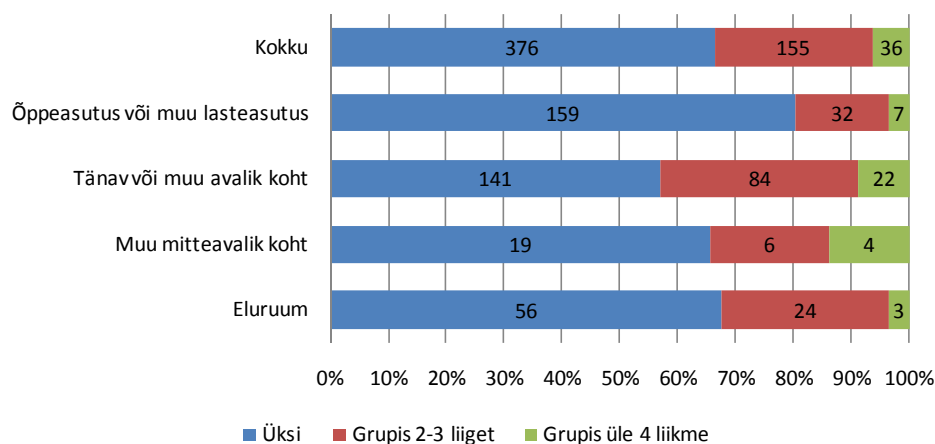
Joonis 2. Vägivallajuhtumite jaotus toimepanemise koha alusel

² Rahvaarv 01.01.2009 seisuga Statistikaameti tabelist RV023

1.1.1. Avalikes kohtades toime pandud vägivaldajuhtumid

Löömine avalikus ruumis (nt tänaval, baaris) on võimaliku karistuse mõttes raskem kuritegu kui teise inimese löömine koduseinte vahel, sest avalikus kohas vägivalda kasutades ohustatakse ka teiste inimeste turvatunnet. Seetõttu on avalikus kohas registreeritud kuritegude seas teiste kohaliikidega võrreldes proportsionaalselt enam vägivaldaga toime pandud avaliku korra raskeid rikkumisi (44%) – muude kohaliikide puhul on kehaliste väärkohtlemise ülekaal tunduvalt suurem (vt tabelit lisas 2).

Tänavavägivalla puhul on kõrgem grupis toime pandud kuritegude osakaal (43%), kõige vähem pannakse grupis kuritegusid toime õppeasutustes ja muudes lasteasutustes. Avalikus kohas toime pandud kuritegude arvu kasvatab ka alkoholarbimine.

Joonis 3. Üksi ja grupis toime pandud alaealiste vägivaldakuriteod ning nende suhteline osakaal

Kuigi avalikes kohtades on võrreldes teiste kohaliikidega rohkem selliseid juhtumeid, kus ohver toimepanijat ei tunne, toimub enamik tänavakaklusi ja löömisi siiski tuttavate inimeste vahel. See ei tähenda, et osalised on muidu heades suhetes sõbrad või sugulased: tegu võib olla ka tülli läinud juhututtavatega või üksteist muul viisil tundvate inimestega. Võõraste vastu sooritatud rünnete napp osakaal tähendab aga eelkõige, et kõrvalistel inimestel on üsna väike oht sattuda tänaval kokku alaealise vägivaldsejaga. Ei ole ka alust arvata, et võõraste vastu toime pandud tegudest teavitatakse vähem, sest pigem jätavad teost teatamata tuttavad inimesed kui võõrad.

Enamik kuritegusid tänavatel ja muudes avalikes kohtades pannakse toime peksmise ja löömise teel. Ent avalikes kohtades võetakse kasutusele mõned erilised toimepaneku vahendid, mida muudes kohtades esineb harvem: nt peksid alaealised ohvreid avalikes kohtades nii kettide, lauajuppide kui ka kurikatega; viie rünnaku puhul kasutati nuga.

Kuus sündmust oli seotud õhkrelva kasutamisega: kõigil juhtudel tulistas üksinda tegutsenud alaealine õhupüssist teisi lapsi. Omapärane juhtum oli paugutitega: kaks noorukit valmistasid ise pauguteid ja loopisid neid varjualusesse, kus viibinud tüdrukul tekkis selle tagajärjel mõlemas kõrvas kuulmiskahjustus.

2008. aasta kõige tõsisem alaealiste vägivalda puudutav kriminaalasi alustati ilmselt Tartus, kus 14–16-aastased poisid peksid korduvalt ja jõhkralt kodutuid.³ Kodutute peksmisi on juhtunud ka varem, 2007. aastal peksid juba täisealiseks saanud noored Pärnus viit kodutut, kellest kaks peksmise tagajärjel surid.⁴

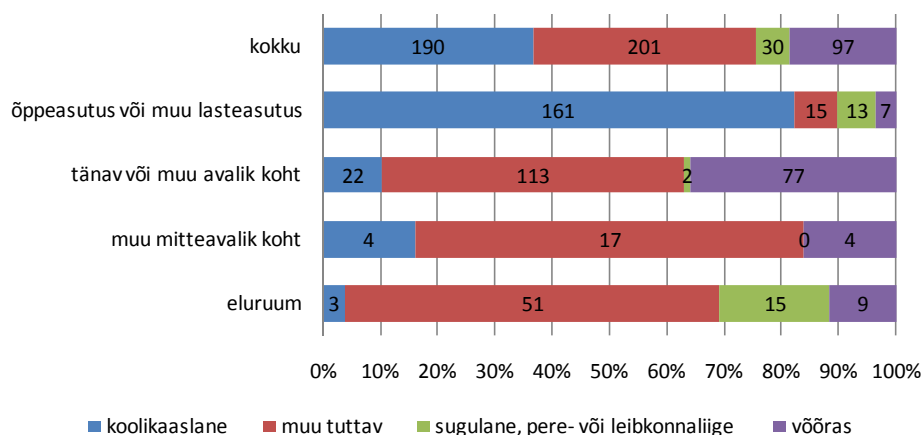
1.1.2. Vägivald eluruumides

Korteris, talus, suvilas jm toime pandavad vägivaldteod kvalifitseeruvad enamasti kehalise väärkohtlemisena. Kolmest juhtumist kahe puhul oli 2008. aastal vägivaldsejaid üks, kolmandikul juhtumitel aga enam kui kaks.

³ <http://www.tartupostimees.ee/?id=96626>

⁴ <http://www.parnupostimees.ee/?id=139978>

Eluruumides toimunud peksmiste puhul olid vägivallaohvrid enamasti peksja sõbrad-tuttavad; vägivaldsete enda pere- või leibkonnaliikmed ja sugulased moodustasid ohvritest viiendiku.

Joonis 4. Vägivallajuhtumid toimepaneku koha ning toimepanija ja ohvri seose järgi⁵

Peresiseste juhtumite hulgas oli kaks sellist, kus poeg tungis kallale emale, ühel juhul oli kallaletungijaks tütar. Nii isa kui ema uut elukaaslast rünnati kolm korda, samapalju teateid oli lapselapse rünnaku kohta vanaema vastu.

Kodudes toimepandud vägivalda puhul oli valdavalt tegu löömiste ja peksmistega, eseme ning külmrelva kasutamise juhtumeid oli üksikuid.

1.1.3. Vägivald laste- ja noorteasutustes

Laste- ja noorteasutused hõlmavad koolide kõrval ka lastekodusid, noortekeskusi ja muid lastega seotud asutusi (sotsiaalkeskused jms). Siiski on nende osakaal võrreldes koolidega väike (11%). Kuna muud asutused moodustavad koolidest eristuva rühma, vaadeldakse neid eraldi.

Lastekodudes registreeriti 2008. aastal 15 vägivallajuhtumit (viies lastekodust). Enam kui pooled (8) neist pandi toime ühes lastekodus, kusjuures kuuel korral oli osaliseks üks poiss: kolm korda peksis ta oma kaaslast, kord põletas kaaslasel sigaretiga peopesi ja tekitas talle muul viisil valu ning kord ründas kasvatajat. Sama lastekodu tüdruk osales ühel korral koos sama poisiga tüdruku peksmisel ja hüppas ühel korral jalgadega endast noorema lapse rindkerele.

Teises lastekodus ründasid noormehed mitmekesi kolmel korral rühma uut kasvandikku, pekstes teda kõhtu ja näkku. Neljast ülejäänud juhtumist kolm olid kasvandike omavahelised peksmised, ühel juhul aga ründas poiss naiskasvatajat.

Noortekeskustes ja muudes lasteasutustes toimunud juhtumid olid noorte omavahelised kaklused.

1.1.4. Koolivägivald

Kuigi kool on avalik koht, registreeriti 2008. aastal enamik (74%) koolides toime pandud vägivallajuhtumeid kehalise väärkohtlemisena, sest ilmselt pole paljudel juhtumitel pealtnägijaid ning juba seetõttu ei tule tegu kvalifitseerida avaliku korra raske rikkumisena. Siiski leidis ka tunni ajal aset leidnud juhtumeid, mis ometi olid kvalifitseeritud kehaliseks väärkohtlemiseks – see võib viidata ebaühtlusele menetluspraktikas.

Valdava enamiku koolivägivallajuhtumeid panevad ootuspäraselt toime koolikaaslased, üksikjuhtudel oli toimepanija ohvrile võõras. Enamasti pandi sellised juhtumid toime õhtusel ajal ning väljaspool klassiruumi (kooli territooriumil), mis viitab sellele, et vägivaldsed võõrad koolides on siiski pigem harv nähtus.

⁵ Välja on jäetud andmed sündmuste kohta, mille puhul koht või suhe ei olnud teada.

Iga viienda vägivaldajuhtumi pani toime grupp. 87% juhtumitest toimus poiste, 8% tüdrukute vahel. Poisid kasutasid tüdrukute kallal vägivalda neljal juhul, vastupidiseid juhtumeid oli kaks. Direktori vastu kasutati vägivalda üks, õpetajate vastu kaks korda.

Näiteid tüdrukute toime pandud juhtumitest⁶:

- 30.01.2008 helistas 8. klassis käiv tütar emale ning palus kooli vastu tulla. Kohapeal selgus, et samas koolis 7. klassis õppiv A oli tüdruktart (korduvalt) jalaga kõhtu löönud. Tütar püüdis end kaitsta, kuid teda oli väevõimuga kinni hoidnud A sõbranna B, kes ka õpib samas koolis. Tütre sõnade järgi on peksmisi olnud koolis korduvalt, kuid senini pole keegi politseisse avaldust teinud.
- 29.02.2008 tuli C-le garderoobis kallale sama kooli 7. klassi õpilane D, kes tiris avaldajat juustest, tõukas pikali ja vehkis ka jalgadega. Ohvril oli valus ning ta hakkas valu pärast nutma.
- 08.10.2008 tiris kooli koridoris üks tüdruk teist juustest klassiruumi, kus lükkas ta vastu lauda ja, hoides ühe käega juustest, lõi teise käega vastu põske, samuti juustest kinni hoides lükkas kannatanu kuklaga vastu seina. Siis sikutas E F-i juustest ja teise käega peksis mitu korda lahtise käega vastu pead ja nägu ning lõi ühe korra jalaga vastu jalgu. Siis lükkas E F-i juustest kinni hoides vasaku oimukohaga vastu seina. Löömise tagajärjel kukkus F istuli ja E lõi teda kaks korda lahtise käega vastu nägu.

Juhtumites, mille täpne asukoht oli teada (76), kasutati kõige enam vägivalda klassiruumis, koridoris ja garderoobis. Üksikud juhtumid leidsid aset spordisaalis, tualett- ja riietusruumis. Eraldi rühma moodustavad erikoolis, internaadis ja ühiselamus toime pandud vägivaldteod, mida pole arvuliselt palju, kuid mille puhul on vägivaldteojaks korduvalt sama laps.

Näiteid tunni ajal toime pandud juhtumite kirjeldustest:

- 14.01.2008 lõi Jõgevamaa koolis ajalootunnis üks poiss teist rusikaga näkku, vigastades ta alahuult.
- 11.02.2008 lõi Tallinna koolis A matemaatikatunnis B-d riidepuu lahtise osaga pähe.
- 15.02.2008 lõi C tööõpetuse tunnis koolikaaslast tooliga ja tekitas talle kehavigastuse.
- 27.03.2008 peksid E ja F muusikatunnis läbi kaks klassikaaslast, tekitades neile füüsilist valu.
- G-d kahtlustatakse piinamisena kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises: 04.09.2008 lõi ta klassiruumis H-d koolimapiga lagipähe; 05.09.2008 lõi kehalise kasvatus tunnis H-d rusikaga vastu õlga ja jalaga vastu kõrva; 12.09.2008 matka ajal lükkas H-d mitu korda võssa, mille tagajärjel kukkus H korduvalt pikali, samuti väänas H kätt ja lõi kaks korda põlvega kõhtu; 18.09.2008 lõi H-d põlvega kõhtu.
- Lapsevanem teatas, et 22.09.2008 lõi J muusikaõpetuse tunnis tema tüdruktart lahtise käega vastu pead, tekitades füüsilist valu.
- 24.10.2008 lõi füüsikatunnis üks klassivend teisele rusikaga näkku.

Enamik juhtumeid seisnes löömisel ja peksmisel, ent mõnel juhul oli tegu muu vägivaldaga.

- 08.10.2008.a. kella 12:40 paiku gümnaasiumi territooriumil vahetunni ajal põletas A koolikaaslast tikuga lõua alt, tekitades kannatanule valu ja tervisekahjustuse.
- 3. detsembril 2008 ajavahemikul kella 13.30-17.30-ni kallati poiste riietusruumis B koolikotis asuvasse joogi sisse uriini, mida teadmata B ja tema õde hiljem jõid, selle tegevusega kahjustati nende tervist.
- Ajavahemikul 10.04-11.04.2008 kooli 6. klassi klassiruumis võttis C koolikaaslaselt käega kaelast kinni ja tõstis ta mööda seina lohistades kividest, põhjustades kannatanule füüsilist valu.
- 23.05.2008 kella 21.45 paiku algkool-lasteaia aulal alaealine H ähvardas noaga nelja 10-aastast last tervisekahjustuse tekitamisega, pannes ühele neist kõõginoa kõrile ning imiteerides noaga kõhu piirkonnas kõhu lahti lõikamist, tehes noaga viskeliigutust teise lapse suunas ning ähvardades palliga visata kolmandat, mille tagajärjel kannatanud kartsid ähvarduse täideviimist H poolt.

1.2. Toimepanijad

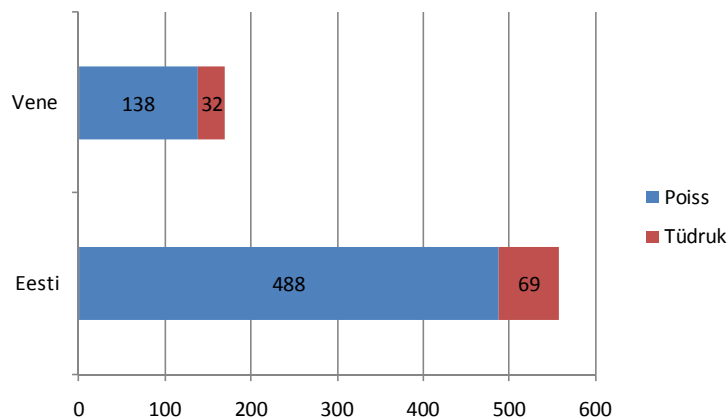
2008. aasta jooksul toime pandud 579s vägivaldteod kuulati kahtlustatavana üle 584 alaealist, kellest oli aasta jooksul seotud:

- 491 ühe kuriteoga (85%);
- 66 kahe kuriteoga (11%);
- 17 kolme kuriteoga (3%);
- kolm viie kuriteoga ning üks kuue ja veel üks üheksa kuriteoga (1%).

⁶ Juhtumid pärinevad menetlejate poolt andmebaasi sisestatud sündmuste kirjeldustest. Kohanimed on kirjeldusest eemaldatud, nimed anonüümsuse säilitamise eesmärkidel asendatud tähtedega.

- 14-aastane lastekodukasvandik pani toime üheksa kuritegu paari kuu jooksul. Ta ründas nii teisi lapsi, kasvatajat kui ka kolmandaid isikuid. Kahel juhul pani ta peksmise toime koos teise noorega. Kohus mõistis toimepanijale ühes menetluses ka reaalse vanglakaristuse, avalikus kohtuotsuses⁷ kirjeldatakse tema nägemust nii: „Kirjeldab, mis ta tegi, ja see on vastavuses kokkuleppes märgitud süüdistuse kirjeldusega. Kui ta varem on pahandust teinud, siis ei lubata teda arvutisse ja jäeti ühel korral ootest ilma. Ei seisa meeles, et olen karistatud. On hirm küll, et kinni pannakse. [P] ütleb, et ta ei usu, et vangistus teda muudab. Vangi ei tahaks minna küll. Liiga pikk aeg on ka.“
- 17-aastane noormees pani toime kuus kuritegu – enamasti peksis omaealisi.
- Neli alaealist noormeest (kolm 14-aastased, üks 16-aastane) peksid Tartus korduvalt kodutuid (olenevalt osalusest kuni viis kuritegu).
- 15-aastane A. K. pani Lääne-Virumaal toime viis kehalist väärkohtlemist ja avaliku korra rasket rikkumist, kolm korda peksis ta üksinda tüdrukut, kaks korda koos kahe kaaslasega poisse.

584st alaealisest paljud osalesid aasta jooksul mitmes kuriteos, koos korduvusega oli alaealiste vägivallakuritegude toimepanijaid 727: 626 poissi (86%) ja 101 tüdrukut (14%). Seega on vägivallakuritegude toimepanijate osakaal tüdrukute hulgas veidi kõrgem kui naistel üldiselt. 2008. aasta andmetel moodustasid naised vägivallakuritegudes kannatanutest 10%.⁸ Kui naised panevad kehalist väärkohtlemist toime sagedamini kui avaliku korra rasket rikkumist, siis tüdrukute seas sellist erinevust ei olnud – mõlema puhul moodustasid tüdrukud toimepanijatest 14%. Ilmselt on põhjuseks paarissuhtevägivalla juhtumite vähesus alaealiste kuritegude hulgas.

Joonis 5. Kuriteo toimepanijate arv soo ja emakeele alusel

Vene emakeelega noored moodustasid vägivallakuritegude toimepanijatest 23%. Kui eesti-keelsete noorte seas oli tüdrukute osakaal 12%, siis venekeelsete puhul 19%.

Maakonniti on venekeelsete toimepanijate osakaal kõige suurem Ida-Virumaal, kus venekeelseid noori oli palju kordi rohkem. Üllatuslikult oli aga eesti- ja venekeelsete noorte osakaal peagu võrdne Tartumaal, teistes maakondades oli selge ülekaal eesti noortel.

Vene noored panid keskmisest enam kuritegusid toime tänavatel ja muudes avalikes kohtades. Eluruumides toimepandud tegude osakaal oli vene noorte puhul keskmisel tasemel, ent koolis ja muudes laseasutustes toime pandud vägivallategude osakaal oli keskmisest madalam.

Ka tüdrukute puhul oli keskmisest kõrgem avalikus kohas toimepandud kuritegude ning keskmisest madalam koolis toime pandud vägivallajuhtumite osakaal.

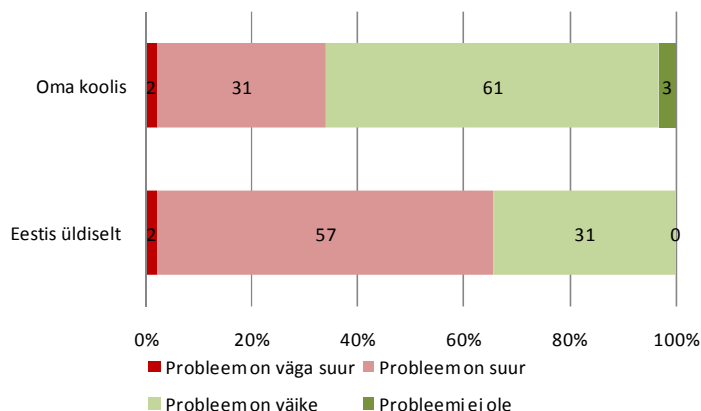
⁷ <http://www.kohus.ee/kohtulahendid/temp/pajumagi.pdf>

⁸ Salla, J. ja Tammiste, B. (2009) *Vägivallakuritegevus* väljaandes „Kuritegevus Eestis 2009“, Justiitsministeerium, lk 27.

2. Vägivald koolis – küsitluse tulemused

2.1. Õpilastevaheline vägivald

Enamiku vastanute meelest on laste ja noorte vägivald Eesti koolides suur või väga suur probleem (59 vastanut); neid, kes pidasid probleemi väikseks, oli ligi kaks korda vähem (31).⁹

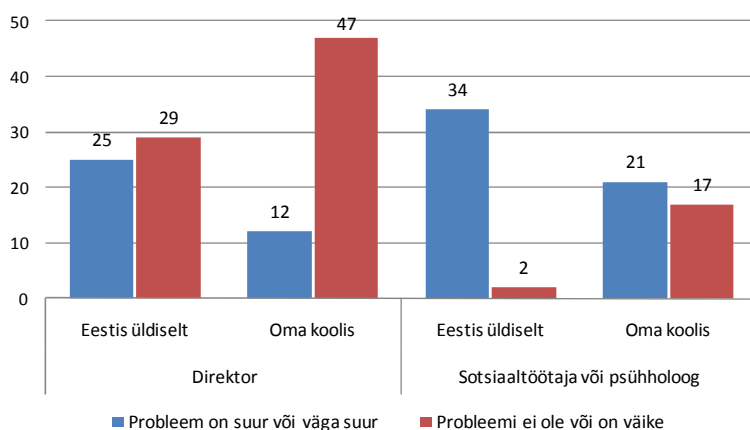

Joonis 6. Kui suureks probleemiks peetakse koolivägivalda Eestis üldiselt ja oma koolis (vastanute arv)

Sama küsimus esitati ka vastanu enda kooli kohta. Saadud vastused erinesid märkimisväärselt: kui Eestis üldiselt pidas vägivald koolis suureks või väga suureks probleemiks 59 vastanut 90st, siis oma koolis nägi vägivallaprobleemi suurena 33 vastanut 97st – seega nähakse vägivald eelkõige teiste koolide probleemina.

Selles küsimuses leidis teisigi üllatavaid lahknevusi. Kui direktorite seas oli peagu võrdselt neid, kes pidasid vägivald koolis suureks või väga suureks probleemiks, ja neid, kes arvasid, et probleem on väike, siis sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide hinnangud olid märksa ühtsemad: 36st vastanust vaid kaks pidasid vägivallaprobleemi väikeseks.

Vastupidine erinevus tekkis siis, kui hinnati vägivallaprobleemi oma koolis. Neli korda rohkem direktoreid hindas oma kooli vägivallaprobleemi väikseks võrreldes nendega, kes tunnistasid selle suureks või väga suureks. Sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide seas oli aga paari vastanu jagu enam neid, kes nägid vägivald oma koolis suure või väga suure probleemina.

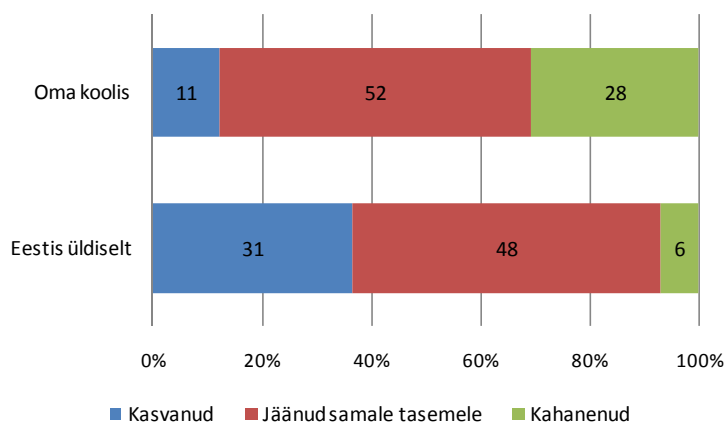
Joonis 7. Vastanute hinnangud vägivallaprobleemi ulatusele Eestis üldiselt ning oma koolis (vastanute arv)

Niisiis tajuvad koolijuhid ning otseselt laste probleemidega tegelevad inimesed koolivägivalda probleemi erinevalt. Sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide hinnangul on vägivald väga selgeks probleemiks Eesti koolides üldiselt, direktorid aga on veendunud, et nende kooli see probleem ei puuduta. Kokkuvõttes tähendab see, et sotsiaalpedagoogid ja psühholoogid näevad koolivägivalda suurema probleemina kui direktorid. Küsitlusega ei uuritud selle erinevuse mõju koolielule.

⁹ Kui suureks probleemiks peate laste ja noorte omavahelist vägivald koolides üldiselt? Probleem on väga suur; Probleem on suur; Probleem on väike; Probleemi ei ole; Ei oska hinnata

2.1.1. Muutused õpilastevahelise vägivalla levikus

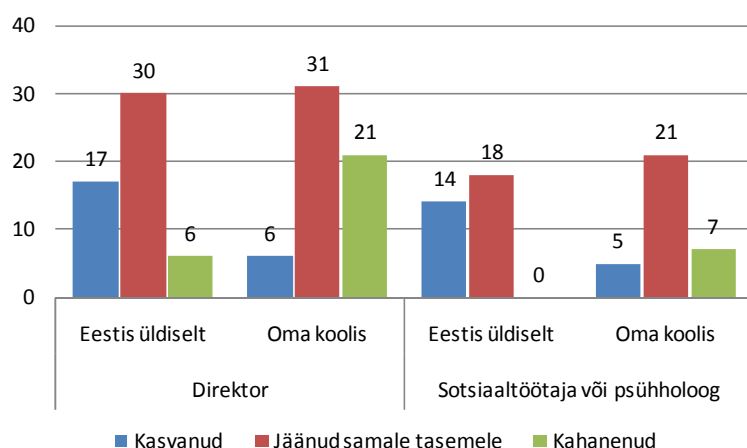
Vastanutel paluti hinnata ka muutusi koolivägivalla levikus viimaste aastate jooksul.¹⁰ Vastused sarnanesid eelkirjeldatud hinnangutega.

Joonis 8. Kuidas on laste ja noorte vägivald viimastel aastatel Eestis üldiselt ja vastanu enda koolis muutunud (vastanute arv)

Kui 85st vastanust 31 arvas, et Eestis on viimastel aastatel laste ja noorte vägivald kasvanud, siis oma kooli kohta arvas sama vaid 11 vastanut 91st ning pigem arvati, et oma koolis on viimastel aastatel vägivalda vähem. See on üllatav, sest võiks oodata, et esmalt ja tugevamalt tajutakse vägivalla levikut ja muutusi oma igapäevases keskkonnas. On raske hinnata, kas erinevus näitab pigem oma kooli probleemide alahindamist või mujal toimuvate protsesside ülevõimendamist.

Nii direktorite kui ka sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide hulgas on enim neid vastanuid, kelle meelest ei ole laste ja noorte vägivaldsuses viimastel aastatel olulisi muutusi toimunud. Erinevalt hinnangutest vägivalla kui probleemi ulatusele on kahe vastanute rühma hinnangud vägivaldaprobleemi muutustele küllaltki sarnased. Nii direktorite kui ka sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide seas on enam neid, kes arvavad, et laste ja noorte vägivald on viimastel aastatel Eestis kasvanud, kui neid, kes arvavad, et vägivaldsus on kahanenud. Samuti on mõlemas grupis enam neid, kelle meelest on nende koolis viimaste aastatega vägivaldaprobleem kahanenud.

Joonis 9. Hinnangud vägivaldaprobleemi muutusele Eestis ja oma koolis ametikoha alusel (vastanute arv)

Seega on direktorite hinnangud vägivalla levikule ja muutusele aastate jooksul vastuste mõttes ühtsemad kui sotsiaalpedagoogidel ja psühholoogidel: direktorite meelest on vägivalda oma koolis vähe ja vähenemine on toimunud (ka) viimastel aastatel, sotsiaalpedagoogide ja psühholoogide arvamustes sellist ühtsust ei ole.

¹⁰ Kas laste ja noortevaheline vägivald on teie meelest viimastel aastatel Eesti koolides ... Kasvanud; Jäänud samale tasemele; Kahanenud; Ei oska hinnata

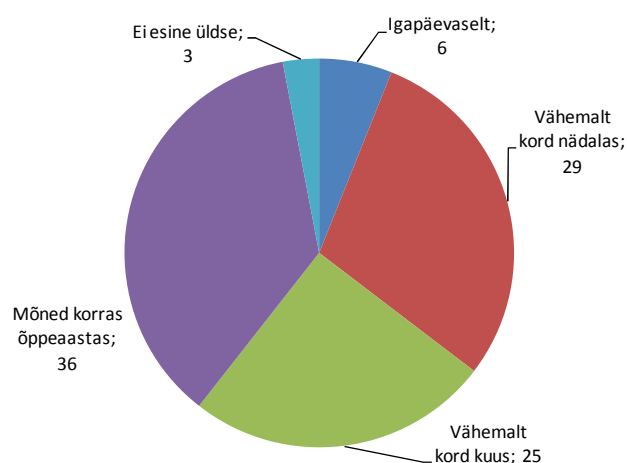
2.1.2. Vanus ja sugu

Vastanute hindasid küllaltki üksmeelselt, et kõige enam esineb 11–14-aastaste poiste vägivaldajuhtumeid, väga suure vahega järgnesid poisid vanuses 7–10, tüdrukud vanuses 11–14 ning poisid vanuses 15–18.

Vastanud said välja tuua rühmad, kelle arvel on vägivald koolis viimastel aastatel kasvanud (kui on kasvanud). Kuus vastanut leidis, et on lisandunud üksikuid õpilasi, kes vägivallatsevad tihti, viis vastanut märkis, et kasvanud on õpilaste üldine vägivaldsus. Eelkõige arvati, et senisest enam vägivallatsevad nooremate õppeastmete lapsed.

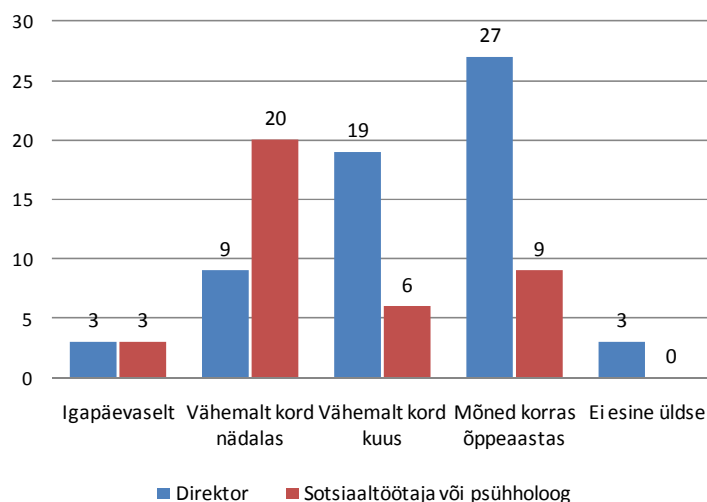
2.1.3. Vägivallajuhtumite sagedus

Vastanutelt küsiti ka, kui sageli esineb vastanu koolis õpilaste vägivallajuhtumeid (kaklus, löömine jms).¹¹ 99st vastanust kuus märkis, et vägivallajuhtumid on igapäevased, kolme meelest ei esine neid koolis üldse. Kõige suurem vastanute rühm (36) moodustus neist, kelle hinnangul tuleb vägivallajuhtumeid ette mõned korrad aastas. Vähemalt kord nädalas tuli vägivallajuhtum ette 29 ning vähemalt kord kuus 25 vastanu hinnangul.

Joonis 10. Vägivallajuhtumite esinemissagedus koolis (vastanute arv)

Mõnevõrra läksid ka selle küsimuse puhul lahku koolijuhtide ja nõustajate arvamused. Kui koolijuhtide seas oli kõige enam neid, kelle meelest toimub löömist ja kaklemist mõnel korral aasta jooksul, siis psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide seas oli kõige enam neid, kelle meelest on vägivallajuhtumid koolis iganädalased.

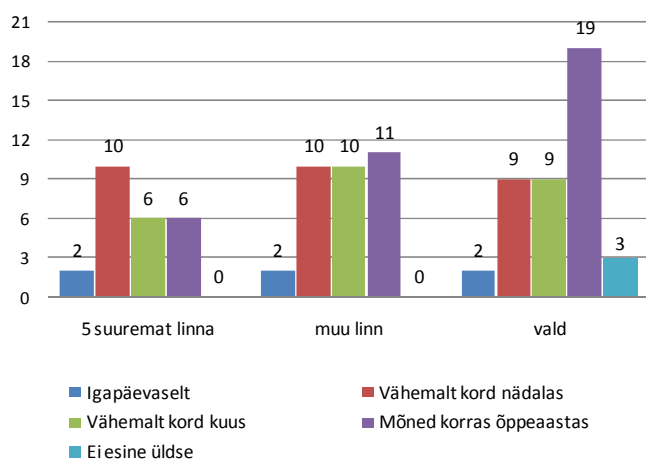

Joonis 11. Vägivallajuhtumite esinemissagedus koolis vastaja ametikoha alusel (vastanute arv)

¹¹ Iga päev; Vähemalt kord nädalas; Vähemalt kord kuus; Mõned korras õppeaastas; Ei esine üldse

Kolm direktorit märkis, et tema koolis vägivalda ei esine. Tegu oli keskmisest väiksemate valla-koolide direktoritega, mis lubab arvata, et väiksemates kohtades ja koolides võib vägivalda-probleem olla väiksem. Kuna küsitluses oli märgitud ka kooli asukoht (vald, linn, Tallinn/Tartu/Narva/ Kohtla-Järve/ Pärnu), saab ka vastuseid vaadata selle jaotuse alusel.

Kui viie suurema linna vastuste enamik viitab igapäevastele vägivaldajuhtumitele, siis valla-koolide puhul on ülekaalukalt enim vastuseid, mille järgi esineb seal üksikuid vägivaldajuhtu-meid aastas. Kuna ilmselt ollakse väiksemates koolides paremini kursis õpilaste seas toimuvaga, siis näitavad tulemused, et väiksemates kohtades (ning suure tõenäosusega ka väiksema õpilaste arvuga koolides) on vägivaldaprobleem mõnevõrra väiksem kui suurte linnade koolides.

Joonis 12. Hinnang vägivaldajuhtumite esinemissagedusele vastavalt kooli asukohale (vastanute arv)

2.2. Vägi- vald kooli töötajate vastu

Küsimustikuga taheti teada, kui sagedased on õpilaste ründed koolipersonali vastu.¹² Selgus, et need on vähelevinud, kuigi on koole, kus personali rünnatakse tihti. Kolmes koolis neljast (70 vastust) selliseid ründeid praktiliselt ei esinenud, 20 koolis oli õppeaastal mõni üksik vägivalda-akt kooli töötaja vastu. Neli vastanut märkis, et ründeid on iga nädal, ja üks vastanu, et neid on iga päev. Tähtis on märkida, et kaht viimast väitsid sotsiaalpedagoogid ja psühholoogid. Võrreldes nõustajatega vastasid koolijuhid märksa sagedamini, et personalivastaseid ründeid ei esine.

Neilt vastanuilt, kes ütlesid, et juhtumeid kooli töötajate vastu esineb (25), küsiti veel, kas töötajad on sel juhul pöördunud politseisse. Üks vastanu teatas, et pöördunud on alati, 17 vastanut ütles, et politseid teavitatakse mõnikord, ning seitse vastas, et politseid ei teavitata.

2.3. Reaktsioon koolivägivaldale

Politsei teavitamist uuriti ka õpilastevaheliste vägivaldajuhtumite kontekstis. 94st vastajast 85 ütles, et nende koolis teavitatakse politseid ainult tõsisematest juhtumitest. Kolm vastajat ütles, et politseid teavitatakse alati, ning kuus, et ei teavitata üldse.

Niisiis lahendatakse vägivaldajuhtumite korral probleemid tihti politseid kohale kutsumata. Kes siis peab koolides esmajärjekorras vägivaldajuhtumite lahendamise tegelema?¹³

96st vastanust 38 leidsid, et esmane vastutus koolivägivalda juhtumi lahendamisel lasub vägi-valda pealt näinud õpetajal või muul koolitöötajal, 22 vastanu kinnitusel sotsiaalpedagoogil/psühholoogil, kümne vastanu meelest aga koolidirektoril ja üheksa meelest klassijuhatajal. Mitmed vastanud märkisid, et vägivaldaolukorras peavad tegutsema kõik osapooled (sh pealtnäinud töötaja, klassijuhataja, ohver jne).

¹² Kui tihti esineb teie hinnangul teie koolis vägivaldajuhtumeid (löömised jms), mis pannakse toime õpilaste poolt kooli töötajate vastu? Igapäevaselt; Vähemalt kord nädalas; Vähemalt kord kuus; Mõned korras õppeaastas; Ei esine üldse

¹³ Kellele lasub teie meelest esmane vastutus koolivägivalda juhtumite lahendamise eest? Vägi- valdaohvril endal; Ohvri vanemal; Kaasõpilastel; Klassijuhatajal; Vägi- valda kasutamist pealt näinud õpetajal või muul kooli töötajal; Kooli sotsiaalpedagoogil/psühholoogil; Kooli direktoril; Politseil; Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajal; Muu

Avaldati ka järgmisi mõtteid:

Kõigepealt sündmusega vahetult kokkupuutunud isikutel ja siis kõigil, kes tunnevad, et peaksid/saaksid olukorra paranemisele kaasa aidata.

Direktor ei ole üldjuhul lahendaja. Ta otsustab juhtumist tulenevalt, kes asub tegelema lahendamisega koolis või pöördub väljapoole kooli: lapsevanemad, omavalitsus, politsei.

Koolivägivalda pealt näinud õpetaja või kooli töötajal on kohustus teavitada kooli juhtkonda, kes koostöös klassijuhataja, sotsiaalpedagoogi ja psühholoogiga lahendavad juhtumi, vajadusel kaasates noorsoopolitsei.

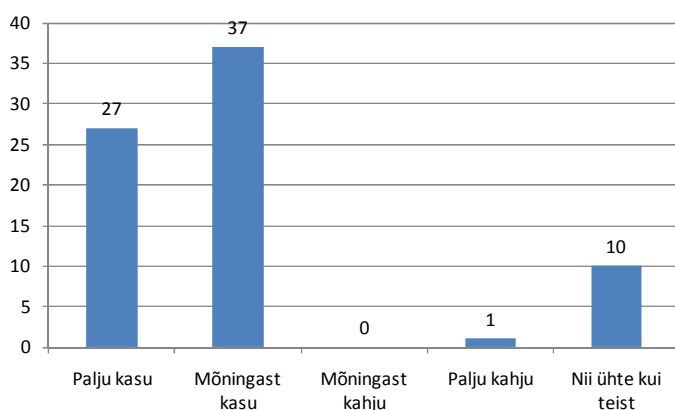
Esmalt peab reageerima juhtumist pealt näinud inimene, siis minnakse edasi klassijuhataja juurde, kes kutsub vajadusel appi psühholoogi, direktori vms.

Koolis on koostatud kriisikava ja sellest lähtuvalt jagunevad vastutused eri osapoolte vahel.

Nagu näha, erineb koolide praktika juhtumitele reageerimisel. Küsiti ka, kes tegeleb koolis vägivallajuhtumite lahendamise (saadab ohvri arsti juurde, võtab ühendust politseiga jms). Enam kui pooltel juhtudel (49/96) oli vastuseks sotsiaalpedagoog/psühholoog, 19 juhul klassijuhataja ning 15 juhul direktor. Nimetati ka muid koolitöötajaid (õppealajuhataja ja direktori asetäitja).

2.3.1. Kokkupuuted politseiga

Enamik vastanuid oli ka ise koolivägivallajuhtumite lahendamisel politseiga kokku puutunud. Selle kohta esitati mõned küsimused. Sooviti teada, milline on olnud politsei kaasamise mõju juhtumite lahendamisele. Valdav enamik vastanuid leidis, et politsei kaasamisest oli olnud palju või mõningast kasu. Vaid üks vastanu leidis, et politsei kaasamine on toonud kaasa palju kahju, ning kümne vastaja meelest on politseist olnud nii kasu kui kahju.

Joonis 13. Vastanute hinnangud politsei kaasamise mõju kohta: „Kas teie meelest on teie senise kogemuse kohaselt olnud politsei kaasamisest enamasti ...“

Edasi sooviti teada, milles politsei kaasamise kasu seisneb.¹⁴ Enim märgiti, et see mõjutab vägivallatsetjat käitumist muutma. Positiivset mõju olukordade rahustamisele ja kooli sisekliimale tunnetati vähem – ilmselt seepärast, et politsei kooli jõudes on olukord niigi rahunemas.

Vastanud tõid välja järgmisi mõtted politsei kasulikkuse kohta:

Mundris mees paneb noored mõtlema oma ühiskonna ja inimese vastu suunatud teo ohtlikkusele.

Vägivallal on alati põhjus ja enamikul juhtudel on see koolist väljaspool (tänav, kodu, sõpruskond). Sinna kooli võimalused ei ulatu ja seal tegutsevad just politsei ja omavalitsus.

Politseist on suur abi ennetustööl.

Varjatud vägivalla puhul süüdlaste leidmisel.

Võib järeldada, et küsimustikule vastanud olid politsei tegevusega rahul. Mitte ükski küsitletu ei arvanud, et politsei osalemist koolivägivalla juhtumite lahendamisel tuleks vähendada. Enam kui pooled arvasid, et politseid tuleks kaasata senisest enam, ning ülejäänud arvasid, et piisab politsei kaasamisest senisel tasemel.

¹⁴ Politseist on kasu eelkõige sekkumisel vägivallaolukordades (nt olukorra rahustamisel); Politsei kaasamisest on kasu kooli sisekliimale; Politseist on kasu vägivallatsetja mõjutamisel oma käitumise muutmiseks; Muu

Kokkuvõte

Analüüsis anti ülevaade 2008. aastal kuritegudena registreeritud vägivaldajuhtumitest, mille toimepanijateks olid kuni 17-aastased. Analüüsi eesmärk oli avada kriminaalmenetluse nihe jõudvate alaealiste vägivaldakuritegude sisu: kes, milliseid tegusid ja kus toime paneb.

Selgus, et koolivägivaldajuhtumid moodustavad registreeritud alaealiste vägivaldajuhtumitest umbes kolmandiku, mõnevõrra suurem osakaal on muudes avalikes kohtades toimepandavatel kuritegudel. Selgus ka, et vägivald pole alati varjatud: küllaltki julmad juhtumid leiavad koolis aset tundide ajal klassiruumides.

Võrreldes vägivaldakuritegude üldise toimepanijate vanuselise struktuuriga on alaealiste puhul keskmisest suurem tüdrukute vägivaldakuritegude osakaal. Veelgi suurem on osakaal venekeelsete tüdrukute puhul. Venekeelsed noored kasutavad vägivalda enam avalikes kohtades, koolis aga mõnevõrra vähem kui Eesti noored.

Küsitleti ka koolijuhte ning sotsiaalpedagooge ja psühholooge koolis toime pandava vägivaldajuhtumite reageerimise suhtes, et mingilgi määral kaardistada koolide kokkupuuteid ja kogemusi vägivaldajuhtumitega. Kooldirektorid tajuvad probleemi väiksemana kui koolipsühholoogid ja sotsiaalpedagoogid, koolipersonali hinnangul on vägivald vähenenud koolis, kus nad töötavad, mujal aga pigem suurenenud. Positiivse üllatuse pakkus küsitletute hea tagasiside politseitööle koolivägivaldajuhtumite tagajärgedega tegelemisel, samas toodi välja ka politsei kaasamise ennetavat mõju.

Lisa 1. Vägivallajuhtumite maakondlik jaotus

	Vägivallajuhtumite arv	14–17-aastaste elanike arv	Suhtarv 10 000 elaniku kohta
Harjumaa	140	20 495	68
Hiiumaa	4	642	62
Ida-Virumaa	41	6 593	62
Jõgevamaa	21	2 124	99
Järvamaa	20	1 986	101
Läänemaa	29	1 540	188
Lääne-Virumaa	49	3 666	134
Põlvamaa	28	1 774	158
Pärnumaa	63	4 600	137
Raplamaa	43	2 159	199
Saaremaa	11	1 978	56
Tartumaa	52	7 024	74
Valgamaa	14	1 916	73
Viljandimaa	39	2 992	130
Võrumaa	25	2 128	117

Elanike arv Statistikaameti tabelist RV023

Lisa 2. Vägivallajuhtumid teo kvalifikatsiooni ja toimepanemise koha alusel

	Eluruum	Õppeasutus või muu lasteasutus	Muu mitteavalik koht	Tänav või muu avalik koht	Koht pole teada	Kokku
Raske kehavigastuse tekitamine	2		1			3
Kehaline väärkohtlemine	75	153	26	138	8	400
Piinamine		2	1	2		5
Avaliku korra raske rikkumine vägivallaga	8	46	2	112	3	171
Kokku	85	201	30	252	11	579

Lisa 3. Vägivallajuhtumid ohvri ja toimepanija suhte ning toimepanija soo ja emakeele alusel

	Eestikeelne		Venekeelne		Kokku
	Mees	Naine	Mees	Naine	
koolikaaslane	142	18	27	3	190
pereliige, sugulane, hõimlane	7	2	5	1	15
leibkonna liige	12	2		1	15
muu tuttav	129	25	27	20	201
võõras	66	4	26	1	97
pole teada	41	4	14	2	61
Kokku	397	55	99	28	579

Lisa 4. Koolivägivalla küsimustik ja põhivastused

Q1		
Q1. Kui suureks probleemiks peate laste ja noorte omavahelist vägivalda Eestis koolides üldiselt?		
Probleem on väga suur	2	2,02%
Probleem on suur	57	57,58%
Probleem on väike	31	31,31%
Probleemi ei ole	0	0,00%
Ei oska hinnata	9	9,09%
Total	99	

Q2		
Q2. Kui suureks probleemiks peate laste ja noorte omavahelist vägivalda oma koolis?		
Probleem on väga suur	2	2,04%
Probleem on suur	31	31,63%
Probleem on väike	61	62,24%
Probleemi ei ole	3	3,06%
Ei oska hinnata	1	1,02%
Total	98	

Q3		
Q3. Kas laste ja noortevaheline vägivald on teie meelest viimastel aastatel Eesti koolides...		
Kasvanud	31	31,63%
Jäänud samale tasemele	48	48,98%
Kahanenud	6	6,12%
Ei oska hinnata	13	13,27%
Total	98	

Q4		
Q4. Kas laste ja noortevaheline vägivald on teie meelest viimastel aastatel teie koolis...		
Kasvanud	11	11,22%
Jäänud samale tasemele	52	53,06%
Kahanenud	28	28,57%
Ei oska hinnata	7	7,14%
Total	98	

Q5		
Q4-1. Milliste õpilaste arvelt on teie koolis vägivaldsuse kasv tulnud? (palun märkige ära väited millega nõustute)		
Varasemast rohkem vägivaldsevad eelkõige poisid	2	10,00%
Varasemast rohkem vägivaldsevad eelkõige tüdrukud	0	0,00%
Varasemast rohkem vägivaldsevad nii poisid kui tüdrukud	2	10,00%
Varasemast rohkem vägivaldsevad eelkõige nooremate õppeastmete õpilased	5	25,00%
Varasemast rohkem vägivaldsevad eelkõige vanemate õppeastmete õpilased	0	0,00%
Varasemast rohkem vägivaldsevad nii nooremate kui vanemate õppeastmete õpilased	0	0,00%
On lisandunud üksikuid õpilasi, kes vägivaldsevad tihti	6	30,00%
Õpilaste üldine vägivaldsus on kasvanud (vägivaldsevaid õpilasi on enam kui varem)	5	25,00%
Muu	0	0,00%
Total	20	

Q6		
----	--	--

Q5. Kui tihti esineb teie hinnangu teie koolis vägivaldajuhtumeid (kaklused, löömisid jms) õpilaste vahel?		
Igapäevaselt	6	6,06%
Vähemalt kord nädalas	29	29,29%
Vähemalt kord kuus	25	25,25%
Mõned korras õppeaastas	36	36,36%
Ei esine üldse	3	3,03%
Total	99	

Q7

Q5-1 Kas õpilastevahelistest vägivaldajuhtumitest teavitatakse politseid?		
Jah, teavitatakse kõikidest juhtumites	3	3,19%
Jah, teavitatakse tõsisematest juhtumitest	85	90,43%
Ei, ei teavitata	6	6,38%
Total	94	

Q9

Q6. Kui tihti esineb teie hinnangu Teie koolis vägivaldajuhtumeid (löömisid jms), mis pannakse toime õpilaste poolt kooli töötajate vastu?		
Igapäevaselt	1	1,05%
Vähemalt kord nädalas	4	4,21%
Vähemalt kord kuus	0	0,00%
Mõned korras õppeaastas	20	21,05%
Ei esine üldse	70	73,68%
Total	95	

Q10

Q6-1 Kas töötajad pöörduvad sellistel juhtudel ka politseisse?		
Jah, alati	1	4,00%
Jah, mõnikord	17	68,00%
Ei, ei teavitata	7	28,00%
Total	25	

Q11

Q7. Kas teie koolis tuleb vägivaldajuhtumeid ette eelkõige (valige 1 variant, mis kõige enam sobib)		
poistega vanuses 7–10	14	12,84%
poistega vanuses 11–14	72	66,06%
poistega vanuses 15–18	9	8,26%
tüdrukutega vanuses 7–10	0	0,00%
tüdrukutega vanuses 11–14	10	9,17%
tüdrukutega vanuses 15–18	0	0,00%
vägivaldajuhtumeid		
praktiliselt ei esine	4	3,67%
Total	109	

Q12

Q8. Kellel lasub teie meelest esmane vastutus koolivägivalda juhtumite lahendamise eest?		
Vägivaldaohvril endal	1	1,04%
Ohvri vanemal	2	2,08%

Kaasõpilastel	0	0,00%
Klassijuhatajal	9	9,38%
Vägivalla kasutamist pealt näinud õpetajal või muul kooli töötajal	38	39,58%
Kooli sotsiaalpedagoogil/psühholoogil	22	22,92%
Kooli direktoril	10	10,42%
Politseil	1	1,04%
Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajal	0	0,00%
Muu	13	13,54%
Total	96	

Q14

Q10. Kas olete ise oma töö raames koolivägivalla juhtumite lahendamisel kokku puutunud politseiga?

Jah	74	77,89%
Ei	21	22,11%
Total	95	

Q15

Q11. Kas teie meelest on teie senise kogemuse kohaselt olnud politsei kaasamisest enamasti

Palju kasu	27	36,00%
Mõningast kasu	37	49,33%
Mõningast kahju	0	0,00%
Palju kahju	1	1,33%
Nii ühte kui teist	10	13,33%
Total	75	

Q16

Q12. Palun märkige väited, millega nõustute

Politseist on kasu eelkõige sekkumisel vägivaldlaolukordadesse (nt olukorra rahustamisel)	11	11,22%
Politsei kaasamisest on kasu kooli sisekliimale	36	36,73%
Politseist on kasu vägivaldlatseja mõjutamisel oma käitumise muutmiseks	47	47,96%
Muu	4	4,08%
Total	98	

Q17

Q13. Kas teie meelest peaks Eestis üldiselt politseid kaasama koolivägivalla juhtumite lahendamisse

senisest enam	53	55,79%
senisest vähem	0	0,00%
senisel tasemel	42	44,21%
Total	95	

Q18

Q14. Palun määratlege oma kooli

tüüp:

Põhikool	14	14,14%
Gümnaasium	85	85,86%

Total 99

Q19

Q15. Palun määratlege oma
positsioon koolis:

Direktor või muu juhtiv töötaja	61	61,62%
Sotsiaaltöötaja või psühholoog	38	38,38%

Total 99

Q20

Q16. Kus asub teie kool?

suuremas linnas (Tallinn, Tartu, Narva, Kohta-Järve, Pärnu)	24	24,24%
muus linnas	33	33,33%
vallas	42	42,42%

Total 99

Q24

Mis on teie kooli õppekeel?

eesti keel	90	90,91%
vene keel	5	5,05%
kakskeelne kool	4	4,04%

Total 99

Q22

Q18. Millises maakonnas asub kool?

Harjumaa	24	24,24%
Hiiumaa	2	2,02%
Ida-Virumaa	5	5,05%
Jõgevamaa	3	3,03%
Järvamaa	1	1,01%
Läänemaa	5	5,05%
Lääne-Virumaa	6	6,06%
Põlvamaa	8	8,08%
Pärnumaa	7	7,07%
Raplamaa	5	5,05%
Saaremaa	1	1,01%
Tartumaa	14	14,14%
Valgamaa	5	5,05%
Viljandimaa	7	7,07%
Võrumaa	6	6,06%

Total 99